Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуг!

САНТАОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 74 (6835). | 1989 сыл. Бэс ыйын 22 күнэ. ЧЭППИЭР | Сыаната 3 харчы.

ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТ ТОХСУС СЕССИЯТА

Информационнай иһитиннэрии

1989 сыл бэс ыйын 21 күнүгэр народнай депутаттар сүүрбэһис тэнгирэлээх ороЙуоннааҕы Советтарын үочараттаах тохсус сессията буолла.

Сессияҕа маниык боппуруостар көрүллүннүлэр:

1. Норуот туттар табаардарын оҥорууну уонна пэйилиэннэрэ олох-дьаһах оҥоһуллуу сылгы тайыннарыыта советскай, хаһаайыстыбаннай тэриллэлэр сорудаларын туһунан. Дакылаатчыт—райсовет исполкомун председателин солбуйаччы, ороЙуоннааҕы былаанныыр комиссия председателэ **С. Д. Ноговицын.**

2. Райсовет промышленноска, туттуура, транспорка уонна сибээскэ бастайаннай комиссиятын председателэ **Ф. А. Тимофеев** отчуота.

Тэрээһин боппуруостара.

Дакылаатталары дьүүллэһиҥэ тыл эттилэр: **Д. И. Евграфов**—«Агропромбанк» управляющайа, **С. И. Яковлев**—райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйа, **И. И. Неустроев**—депутат, «Якутводмелиорация» ПМК-тын бириигэдьиэрэ, **Н. С. Дмитриев**—Хоптоҕо сельсоветын исполкомун председателэ, **Т. Д. Васильева**—депутат, Дириҥ остолбуойун үлэһита, **В. П. Чичигинаров**—депутат, «Мыҥдаһайы» совхоз директора, **А. С. Птицына**—депутат, ССКП райкомун секретаря, **А. А. Сивцев**—киносеть дирекциятын директора, **М. Д. Гулаев**—Чурапчы сельсоветын исполкомун председателин солбуйаччы, **И. И. Кандинскай**—«Мугудай» совхоз парткомун секретаря, **Е. А. Борисов**—райсовет исполкомун председателэ.

Сессия тэрээһин боппуруостары көрдө.

Райсовет исполкомун чилиэнэ Ефремова Мария Петровна дьыстаэҥи балаһыанньатынан уонна бэйэтин көрдөһүүтүнэн исполком чилиэнин эбээһинэҕиттэн босхолонно. Сессия депутат, ороЙуоннааҕы сибээс уэлэсин телефонистката **Попова Людмила Павловнаны** райсовет исполкомун чилиэнинэн талла.

Айылҕаны харыстааһын ороЙуоннааҕы комитетын председателинэн **Павлов Михаил Николаевич** бигэргэтиллиннэ.

Сессия общественнай аһылык уонна иҥнилиэннэрэ олох-дьаһах оҥоһуллуу хаачыйыны бастайаннай комиссиятын чилиэнин эбээһинэҕиттэн 40 №-дээх үөкуруктан депутат Попова Людмила Павловнаны, ороЙуоннааҕы Совет исполкомун составыгар талыллыбытынан, босхолоото.

Маҥан ороЙуон Советтэн үочараттаах тохсус сессията үлэтин бүтэрдэ.

ОККО КИИРИЭХ ИННИНЭ

ССКП обкомун чилиэнэ И. И. Коркин уонна С. С. Лазарев салайар толору механизациялаах комплексный звеноларын арендатордара бу күннэргэ от үлэтигэр күргүөмнээхтик балаҥнаһа сылдьаллар. Механизатордар СПТ-60 маарыналаах кабиһэр иккиэн агрегаты таҥан үлэлээ бөлөмнэтилэр. Бинир туһаттан олох тахсыбыт итинник агрегаты уларыта тутан, бэйэлэрэ оҥорон отчуттар олороллоругар табыгастаах бэртээхэй дьиэни таҥа сылдьаллар. Ситтэриэ-хоттоҕуна 7 метр усталаах, 3,5 метр туоралаах кэбэ оылдьар дьиэ буолуохтаах. Тыал үрбэтин уонна сылаас буоларын наадатыгар иҥин хаптаһынан саайаллар. Дьиэ иҥэ кизиҥнуок, отчуттарга аналлаах ороннордоох. Онон үлэһиттэр, урукку сыллар курдук, балакканы тардан түбүгүрүөхтэрэ суоҕа.

Коммунист Иннокентий Иннокентьевич Коркин салайар звенота 7 киһилээх. Кишилэр быйыл одуулаһыны Улахан Алаастан саҕалыыр былаанаахтар. Оҕустарыыта Егор Миронов, мустарыыга Илья Коркин, оттон кэбиһиигэ Т-150 маарыналаах тракторынан Филипп Барашков үлэлиэхтэрэ.

С. С. Лазарев салайан 6 киһилээх звенота быйыл эмиэ урукку составыгыан үлэлиир. Бу күннэргэ киилэр эмиэ балаҥнаһыны үлэлэн түбүгүраллар. Николай Дьячковскай оҕустарыахтаах, Егор Пестряков мустарыахтаах, звеньевой бэйэтэ Т-150 маарыналаах тракторынан кабиһиигэ үлэлиэхтэх. Быйыл оттоһуну Арылыахтан саҕалыырга быһаарыммыттар. Дороххой аһылыны соҕотуоннаалаччылар окко киирэн бэрэн саахалланан туруу тахсыбатыгар кыһаналлар. Ол иҥин туһаныллар техника өрөмүөнүн хаачыстыбатыгар сүрүн болҕомтолорун уураллар.

Онуоха отделение механига П. Н. Скрябин, билигин тоҥо дааны уоппускатыгар сырыттар, саннаас чаанньы булуурга үгүстүк сүүрдэ-көтө, быысарыт буолан тракторлар, от үлэтигэр туттуллар техника өрөмүөннэрин быһаччы салайыста, комолдьоста.

Итти курдук «Чурапчы» совхоз Кытаанахтааҕы отделениетын отчуттара күнтэн ордубакка бөлөмнө ситэрэргэ кыһаналлар уонна от үүнүүтүттэн көрөн общественнай сүөһүгэ дорохххой аһылыны баламнэһиҥигэ тута турунар бэлэлаахтар.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Снимокка: (хаҥастан) отделение механига П. Н. Скрябин уонна звеньевой И. И. Коркин оту кэбиһэр агрегат шлангатын бэрэбиэркэлиллэр; кэбиһэр агрегаттар үлэҕэ туруннуох иннинэ.

Автор фотота.

СТАРШАЙ — БАСТЫҢ ЫАННЬЫКСЫТ

Елена Афанасьевна Дьячковская Карл Маркс аатынан совхоз биир опыттаах уонна бастыҥ ыанньыксытын быһыытынан биллэр. Кини салайар Теҥүргэстээх ферматын коллектива совхозка биир бастакынан бэс ыйын саҥатыгар Тамах сайылыгыа көһөн тахсыбыта. Ферма тоҕус ыанньыксыта 169 ынаҕы көрөллөр. Киниэлэртэн үлэҕэ балаача опыттаахтарынан Елена Афанасьевна уонна бэйиэ сылдьан ыанньыксыттыыр Марфа Егоровна Сибринова буолаллар. Онтон атыттара былырыын орто оскуоланы бүтэрэн баран совхоһу кытта дуоҕабардаһан сүөһү үлэтигэр тахсыбыт эдэркээн кыргыттар.

Совхоз дирекцията мэччирэҥ кыраҕаһын уонна сайыҥгы ыйдарга үүтү хото ыыры учуотаах киилэргэ бастуукторынан Павел Христофорович Матвеевы уонна Николай Николаевич Петровы сыныарбыта. Мэччирэҥ биилэрэ туруга үчүгэй. Ол эрээри ыанньыксыттар ааспыт күннэрдээҕи бырааһынньыктарга үтүрүттэрэн ынахтарын иккитэ мы сылдьан барбат, үстэ ыаһыҥа саҥа киирдилэр. Маҥтан сайыҥ мэччирэҥ уонна үлэ режимин таба туһаарга кыһаналлар.

Елена Афанасьевна 20 ынахтаах. Кини ыам ыйын 1 күнүнэҕи турутуттан хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 793 кг үүтү ыаҕыта. Билигин биир ынаҕыттан күнүгэ 12—13 кг ыыр.

А. МАКАРОВ.

Аһыҥаны эмтээһин көдьүүстээх эбит

Талой отделениетыгар УМО-320 диэн саҥа аһыҥаны эмтиир агрегатыыан бэс ыйын 20 күнүттэн үлэлээбин саҕаланна. «Агротехснаб» сири оҥорууһан дьаһыктаах отдела биһигинн кытта 1000 гектары эмтиирэ дуоҕабар түһэрсибитэ. Ол быһыытынан бэс ыйын 16 күнүгэр МТЗ маарыналаах трактордаах механизатор кэлэн агрегаты үлэлэтэргэ бэлэмнээбитэ. Ол эрээри тракторым кыайбат диэн биричиинэнэн баран хаалбыта. Иннэ тыман бэйэбит трактор, механизатор булан, кинини Львов куораттан сылдьар специалиска үөрэтэрэн, хойутаан да буоллар эмтээһини дэриэбинэ аннытан Таппалаахтан саҕалаабыппыт. Билигин 300-чэкэ гектар ходуһаны эмтээтибит. Таарыйа эттэхэ, аһыҥа үрэхтэ суох буолар диир этиллэр дэ, биһиэхэ элбэҕэ сүрдээх. Мин саныахпар, аһыҥа биһиэхэ үрэхтэн турар кутталлаах. Агрегат оҥоһуута сүрдээх уустук. Тыаллаах, ардахтаах күннэ үлэлэтэр көҥүллэммэт. Агрегат метафоһу (аһыҥа дьаатын) форсуннаан ыгыр таһаарар туман оҥорон ходуһаҕа тарҕатар. Дьайымтыата олус үчүгэй, аһыҥалар хойуутук өлөллөр. Күнүгэ 600-чэкэ гектары оҥорор ньымталаах эрээри, биһиэхэ сиҥнук үлэлиир ньаҕа суох, улахан ходуһалар да суохтар. Аҥардас ходуһаттан ходуһаҕа дакаастыырга элбэх бириэмэ сүтүүһүн. Бэҕэһээ Маҥнайгы эмтээтэн баран. Бу күннэргэ Буулаҕыттан, Арааҥастаахтан барыаҕа. 1000-ча курдук гектары эмтээн баран күрүөлэх сирбит бүтэр. Онон тохтуохпут. Салгыы агрегат совхоз аттан отделениелорыгар үлэлии барыаҕа. Ол эрээри биһиги тракторбытын уонна механизаторбытын биэрэн ыытар ыахпыт суох. Отделениеҕа үлэлиит илии тиийбэт, ордук механизаторлар.

Мин саныахпар, үлэлиигэ дуоҕабар түһэрсибит «Агротехснаб» бэйэтин үлэһитин ыытыахтаах. Хаалбыт күннэргэ агрегаты көдьүүстээхтик үлэлэтэр иниттэн туһаныах салайаччылар, специалистар боппуруоһу бу күннэрэ быһаараллара наада.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
отделение управляющайын э. т.

ЫАННЬЫК САЙЫЛЫКТАРЫГАР

Бэс ыйын 19 күнүнэҕи турутуйан совхозтаах саймылыктарыгар 4662 ынар ынах баар. Ордук элбэх ынах (1259 тоҥо) Эрилик Эристин аатынан совхозка баар. Эбит буоллаҕына, ыанар ынах ордук Субуруускай аатынан (424 тоҥо), Карл Маркс аатынан (446), «Мыҥдаҕаайы» (746), «Чурапчы» (812), «Мугудай» (935) совхозтарга аҕыйах. ОроЙуон үрдүгүн ааспыт сыл туһаннаах көмпүөтүтэ-гэ 414 тоҥонен тиийбэт.

Бу күннэргэ биирдии ыанар ынахтан 9,4 кг үүт ылыллар эбит буоллаҕына, Субуруускай аатынан совхозка 13,5 кг, оттон Эрилик Эристин аатынан совхозка 8,4 кг ыанар. Күнүгэ ордук элбэх үүтү (14,4 кг) Хатылыга ылыллар. Хаҕаар уонна Чыаппаҥа ыанньыксыттарын биирдии ынахтан күннэҕи ыамнара 6,8 кг тэҥнэһэр. Бу отделениелар ыанньыксыттара сиэтэр ороЙуон орто көрдөрүүтүн ситиһэргэ дьулуһаллара наада.

Государствова туттарыллар үүт сыата баарасуоҕа 3,6 бырыһыан эбит буоллаҕына, Эрилик Эристин аатынан, «Мыҥдаҕаайы» уонна «Мугудай» совхозтарга өссө намыһах. Үүт таабарынаһа 89,3 бырыһыанга тэҥнэһэн, ааспыт сыллаабар 3 бырыһыанынан намыһах. Онон үүт хаачыстыбанай көрдөрүүлэрэ ааспыт сыллаабар намтаатылар.

Совхозтарга 453-э ыҥырэй тереебутуттан 65-нэ өлө. Ордук элбэх сутуу «Мугудай» совхоз таһаарда. Маҥа 33 ыҥырэй олбутуттан аҥардас Маралаайы отделениетыгар 29 тоҥо тиксэр.

ҮЛЭ ЧИЭППЭРЭ САҒАЛАННА

Үлэ, сыныйлаг лаабырдара аһыллыталаан эрэллэр. Бу күннэргэ Чурапчы орто оскуолатын үрдүкү ыыластарын үөрэнээччилэрэ Тамах фермаатыгар икки ый устата кадровай ыанньыксыттары солбуйа тардыстылар. Оҕолор иккиэн биригээдэҕэ хайдьаһан биирдэрэ Тамахха, иккиһэ Үрах Күөрэҕэ үлэлиэхтэрэ. Салайаччыларынан математика учуутала Л. М. Лаврентьева уонна домоводство учуутала А. Н. Сабарайкина аналылар.

Эмкэ бу оскуола үрдүкү ыыластарын уолаттарын биригээдэтэ (салайаччы И. А. Никитин) дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай холбоһуктан кытта дуоҕабардаһан Ныдыылга күрүө тутуутунан дьарыктаныы. Маҥа баланнаар үлэлэр эмиэ саҕаланнылар.

С. БРОДНИКОВА.

✦ *Партийнай олох: идеологическай үлэ* ✦

Атыттардаабар суолтата улаатар

Партия райкомун идеологическай комиссиятын калинча мунньаҕар Карл Маркс аатынан совхозтааҕы партбюро секретара И. Н. Шестаков информацията истилиннэ. Кини производствоны сайыннарыы кэмиэ идеологическай хааччыйыыга партийнай тэриллэ былаанын кэпсээтэ. Иннитэххэ, кини мыыммат үлэтэ көрүллүбүт. Звеноларга, фермаларга идеологическай хааччыйыыга эшпиэттээх активистары сыһыартыахтаахтар, пресс-кинии тэрийиэхтээхтэр, кыһыл мунньуктары, агитчемоданнары үлэлэтиэхтээхтэр, «Бойобуой листовкалары», «Чаҕылҕаннары» таһаарыахтаахтар, агиткультбригадалары тэрийэн кэрэтиэхтээхтэр, лекциялары аҕыйахтаахтар, бесседэлэри оногуохтаахтар эбии эбит. Хайа баҕарар салаада нурдук, идеологическэ билигин санаа, сонун үлэ көрүҥнэрин уонна ньымаларын туһаныахтаахпыт диэн буолар. Олор секретарь информациятыгар ахтыллыбатылар. Уопсайынан даҕаны, ол «сонун», «санаа» формаларбытын тахчы маннык-тар диэн быһаарыыны эбэтэр провокацияҕа көрсүллүбүтүн билигиттэ иста да, билэ да кэлиэхпин бэйэм билиҥэхиҥ сатаныыбын.

Иннитэн сиэттэрэн, «сайынгы идеологическай хааччыйыы» диэн ойдөбүлгэ сыһыаннаах буолаайаллар диэн, сорох быстах санаалары үлэлэстиэри баҕарыллар.

Бастаан, итиэ ойдөбул туһунан. Идеологическай хааччыйыыта ССКП райкомун бюрота сыл ахсын дьаһаллар былааннарын бигэргэтэр. Онно көрдөхпө, дьону иннигэ тахчы сыһыаннаах учреждениелары сэргэ нэйилиэнньэни хааччыйар аналлаах тэриллэлэр ылыммыт былааннара эмиэ бигэргэтиллэр. Чэ, холобурга, эргиэн, медицина, олохдьаһах сулуспата. Биллэй турар, бэйэлэрин тустарыгар тутаах саҕалаар. Ол эрээри «идеологическай хааччыйыыта» киллэрилиннэҕинэ да эрэ, аналларынан эбэтэрэстэрин толоруохтарын себе суох үҥуо? Онон бийиги партийнай тэриллэлэрбиттэн «идеологическай хааччыйыы» диэн ойдөбул иитин-сабатын чоҥчуланан-чуолкайдаан билбэт буолуу быһыытамайгыта баар диэр оруннаах.

Отчуту ылар буоллахха, табаар кэлиэ диэн аҥаан-маҥаан сөп соҕус харчыны укта сылдьарыгар эбэтэр таҥас-сап тиктэрэргэ сакаас кэлэн ылалларын күүтэригэр хайыскалаабын ирдэнэр дуо? Практика көрдөрөрүнэн, материальнай ортунан отчут бэйэтин ыарахан үлэтигэр эшпиэттиэр аһылыгынан уонна үлэ таҥаһынан хааччылларыттан атыҥа сочо наадыйара биллэбит. Өссө сорох звеноолар туораттан күнүскү кэмигэ кэлэччилэри себүлэзбэт идэлээхтэр—күн быльдьаһыга. Холобур, республикаҕа биллэр отчут В. П. Седалищев (Болтого) кэлбит дьону: «Тахсаҥныт чэйдэ ере турун, онно кэпсэтиэхпит», —диэбитин истэн турардаахпыт.

Онон буоллаҕына, хааччыйыы бюнуруостарыгар уопсайынан уонна идеологическай хааччыйыыга чопчу, туохханнык иннинэ, отчут эбэтэр ыаҥаһыксыт туохха ордук наадыйалларын бэйэлэрин ыытта сирэй көрөн кэпсэтиттэн биллиллиэхтээх итиннэ онон эрэ көрөн дьаһаныллыахтаах диэччилэри ыытта сөпсөһүөххэ сөп. Бастаан хонтуораҕа, кабинекка буолбакка, дьаһаллар урутаан маастаригэр үлэ дьонун ыытта илдьиритиллэн былаанналлара ордуга чуолкай. Дьэ ол иннитэн партийнай тэриллэлэр үлэһиттэр наадыйыларын ыйса ылан үөрэтиэхтэриннэ, рабочай ис санаатын биллэхтэринэ эрэ туох эмэ тахсыаҕа. Кылаабынан, формалистан, а. э. куолутуттар сыһыаннаан, босхолоноуохтаахпыт. Урукку өрүгэр сайынын сайылыктарга, хонуулааҕы отуулларга сырыттахха, син киниэлээх, хаһыаттаах нурдук буолаччылар. Ол эрээри үнсүгэр: «Үчүгэй иннигэ кэлбэт, почта хойутуур»,—дэһэччилэр. Оннук тэрийиэхтээхтэр— тэрийбэтэх ордук. Үлэ дьонугар почтальон дуу, ойуе таһаарчы дуу хойутууллара табыллыбат, ордук күүтүүлэах дьон. Оччотугар итиэ эбээһинэстэри сөптөөх эшпиэтиэстээх дьон толороллоро суолталанар.

Саҥардыытаабыта диэри ходуһаҕа, сайылыкка саҥа кыһыл таҥаһынан лозуннаны, плакаттаны, өссө былаахтаны улаханнык ирдэнэрэ. «Бука бары—онно!» эбэтэр «Мэччирэҥнэн—өлгем үүтү!» диэн ыытарбыт-наҕарбыт сурукпаах буоллаллара. Оттоо да суох бука бары үлэлии-хамсыы сылдьар дьоҥҥо туохха наадалаах буолуой итиннин сурук-бичик? Эбэтэр ходуһаҕа киирэргэ тэрийэн биэрбит, кэлин, саҥардыллыбакка, үтүрүм-хатырым тутуллубут агитчемодан дуома баар буолара. Кини иилэн ылар кыһыл мунньуга бэрт дэҥнэгэ кастөөрө. Оннук тэрэйэнэ политическай, идеологическай-интэр үлэ авторитетын эрэ түҥэрэрэ кастан турар суол.

Иннитиннэрэн-биллэр э и иннинэ мунгутуурдук кэҥэтии соруга турда. Бу өрүгэнэ урукку да сылларга үлэ барар этэ. Ол оннугар оперативность, этэргэ дылы, икки атаҕынан дөбөлөҥнуура. Үлэ-хамнас, куоталаныы хаамыытын күүгэн, ыдиэлэнэн, бэл, ыйынан көрдөрөн иһин кыаллыбат буолуталыыра. Билигин пресс-киниэр, политинформатордар эҥин, итиэ ахтыллар кыһыл мунньуктут, ол агитчемоданнаммыт, о. д. а. дьэ, чуолаан, ордук бу өрүгэнэ үлэлиилэрин ирдэниллиэхтээх. Үлэһит үлэтин түмүгүн иналифицированнайдык ырытан биэриттэн эмиэ аҥаастоммата буолуо. Өссө билигин, хаһаайыстыбанай ахсаан, бэйэни үбүлэнии усулуобуйатыгар, экономическай аҥаан-суоттаан көрүү түмүгүн уопсай дьүүлгэ туруоруу төбөнөн чаастаный, тэйиэнэн оперативнайы да, сочуолон ордук буолуохтаах.

Социалистическай куоталаныы туһунан өйдөбүлгэ эмиэ саҥалыы сыһыанныы эрэйиллэр. Маныаха эмиэ экономическай ис хоһоонноохун наада буолла быһыылаах. Атыннык эттэххэ, дьону ыраас барсы ылыыга күрэхтэһиннэрии, көҥүлэһии, Уопсай валюсун көрүү кэмэ аста. Онуоха түмүгү тайаарыы формаларын уонна критерийдэрин куоталаныыга хонгул ортуҥан бэйэтэ ыпырсыбыт үлэһит иһи бэйэтэ быһаарыахтаах. Бу биһиэхэ кыалла илик. Көҥүлэһии көрүүгэриэрэ эмиэ оннук сыһыан наада. Бүтүн оройуон үрдүнэн дарбаанналар араас ынырыылар, үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэлэр маассабай буола сылдьыбыттара. Оннук онорбо сатаан тэриллибит «бачыммарынан» куоталаныыларыы көдьүүһэ ыра этэ, дьиҥ тыыннаах дьыала хаһан да тахсыбат буолара.

Мин саныахпар, билигин үлэ технологиятын пропаганд а л а а н ы г и г а анаан-маҥаан ылсыах баара. Технологияны баһылаабыт эрэ рабочай кодьүүстээхтин, барыстаахтык үлэлиир кэмнэрэ үүнэн эрэллэр. Сүөһү аҕылыгын бэлэмнээһиннэ даҕаны, сүөһү иитиитигэр даҕаны биһиги үөрэнэн, үтүктүөх айылаахпыт үгүс.

Идеологическай үлэни уларыта тутуу усулуобуйатыгар тэрийии методикатыгар партийнай тэриллэлэр үөрэнэр кэмнэрэ. Ол иһигэр сайыныгы сөсөонуан производствоны хааччыйыыга эмиэ. Бүтэһиннээх үрдүк производственнай көрдөрүүлэргэ дьулуһууну тэҥэ идеологическай үлэ саҥалыы өйү-санааны иитиини хааччыйыахтаҕын умнарбыт табыллыбат. Тоҕо диэтэххэ, тус бэйэ материальнай интериэһигэр суоттаммыт производственнай сыһыанныһылар олохсуйаллар. Онуоха партийнай секретарь да, полит-тэрийээччи да, лектор да—актив барыта, туох-ханнык иннинэ, улаатыыхтаах объектар—үлэ дьонугар— ордук чугас туруохтаах, киниилэр күннээҕи кыһалҕалары кыһалҕа оногуохтаах, киниилэр интериэстэриттэн таһааран эпиэттээх эбэһиннэһии толоруохтаах. Атын ханнык да салаалардаабар партийнай үлэҕэ идеологическай хааччыйыы иннинэ күөнтэгэ тахсар.

С. ПОПОВ.

(Таһыат анал. корр.).

✦ *Коммунист сырдык мөрсүөнэ* ✦

ОЛОХХО УШСУЛЭЛ

...Сир үрдүгэр олорбутум сэттэ уон сылын устааах-туоратыгар кини курдук олоххо тардыһыылаах уонна умсулаҕанаах олохтоох киһини көрөлиэ-та илиҥин. Уон сыллаҕыта биһиги барыбыт ытыктыыр учууталбыт курдаҕар уустук, ыарахан операцияны оноготорбута. Оччотооҕута сэттэ уон саастаах оҕонньор ону туруйуо, үһүн олоҥу олоруо диэн санааччы, аны туох кистэлэй, аҕыйах этэ. Ангардас киһи хайдах аһаан-сиэн, харыстаан сылдьыай, киһи-хара буолуой диэн санаа баһыйара. Аны туран аҕыйах сыллаҕыта эмиэ олер ахсаанка киирэн, икки-үс операциялаппыта, эбиитин хараҕын эмиэ эмтэппитэ. Кини да ыытаанах буолар эбит диэн кистиисаба кэпсэтэллэр. Эмтиир врачтара эмиэ соҕоллор, хайгыыллар, үөраллар. Ол кини доруобуйатыттан эрэ буолбатах. Ол кини олоххо улахан умсулаҕаатыттан, дьулуурутан, кытаанах санаалаҕыттан дии саныыбын.

К. Д. Потапов тыыннаах эрэ буолар иһин охсуспат. Кини толору олоҥуран олорор, үгүс хаһыаттары, сурунаалары сурутан аҕалар, радио, телевизор кини арахсыспат «атастара», аан дойду, советскай сир, республика сонуннарыы киниттэн истэҥин, уларыта тутуу, аһаҕастык кэпсэтии—кини таптыыр темата, киирбит ыалдьыты ыытта ирдэхоро сэһэргэһэр, өйдөтөн тайаар. Куораттан ыытыллар араас түмсүүлэргэ, мунньахтарга сылдьар, оттон партийнай мунньахтарга хайаан да, кэнтэн да толлубакка, сирэй көрбөх буолбакка, критикалаһар, итиҥэстэри ыытта эйэлэспэт дьиҥ партийнай дуоһаламаах киһи. Кини туораттан итиэҕэн-быһаҕы эрдьиэстиир эрэ буолбатах. Оку хайдах суох онгороору, алҕастарысыһалары көннөрөр суолу ыйан-кэрдэн биэрэр, сүбэлиир-амалыыр. Наада диэтэҥинэ принципиальнай бюнуруостарга горкомга да тиийэр, туруорсар. Уларыта тутуута, аһаҕастык кэпсэтиигэ бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрсэр үтүө баҕалаах.

Ол барыта кини олоҥу олус таптыырыттан, эйэлээх кэмигэ тутуспут, сэрии сылларыгар көмүскэспит олоҥун олус күүдүтүк саныырыттан, бу олоҥу өссө тупсарарга, үчүгэй оҥорорго уонна олоро түҥэргэ улуу дьулуурутан буолар. Олох олороро олус натэриэһинэй буолан иһэр, олоҥу ыытта тэҥнэ хардыылыахха, олоххо оптимист буолуохха, ыарыыга, өлүүгэ барыннаахха диир, онно бэйэтинэн холобур буолар. Оннук киһи—учууталлар учууталлара Константин Дмитриевич. Кырдьа барбыт киһи аастыгын аҥаран көрөр, олорбут олоҕун эргитэ саныыр, сыаналыыр үгэстээх. Ордьоҥу олоро, оро, эдэр саҥа бу баҕаҕа курдук хараҕар көстэн калар.

Чөркөөххө сэттис кылааска үөрэнэ сылдьар уолу активнай комсомолец диэн 1929 с. Якутскайга курска ыыталлар. Үөрэнэн Якутскай уокурук Советын исполкомун боломуочуйата буолан төннөн тахсан Таатта улууһун үс нэйилиэгэр сир реформатын ыытар. Ол күһүнүгэр Якутскайдаабы ведтехникумҥа киирэр уонна суһал программаны ииҥ сыл үөрэнэн бүтэрэн, 1931 сыл күһүн Чурапчыҥа ШКМ (нолхозтаах ыччат оскуолатын) сэбиэдиссэйинэн ананар. Ол сыл ССКП чилиэнигэр кандидат, кэнүө сылыгар партия чилиэнэ буолар, оройуоннаа кэлимсэ холбоһуктаабыны ыытыһар. ШКМ үрүҥ хыраскалаах түннүгэ улахана, үрдүгэ биһигинн, нэйилиэктэн киирбит оболору, олус дьулаатара. Оскуола хотонугар боруода сибининьэлэр, боруода ыныахтар бааллара. (Бинр ийэ сибининьэ 14 оҕону төрөтөн сохтөрбүтэ). Сарайга колхозка тутуллуохтаах тыа хаһаайыстыбатын массыыналара—бурдук ыһар, хомуйар, сыниньар, от охсор, мунньар массыыналар бааллара уонна үлэҕэ тутуллаллара эмиэ улахан сонун этэ. Учууталбыт ударник буолан, 1938 сылга улуу Москваҕа үөрэхтээх барбыта. Онно калин В. И. Ленин аатын ылбыт педагогическай институкка, кэргэнэ Екатерина Ивановна Бархатова медицинскэйгэ үөрэнэллэр. 1937 сыллаахха ордук үөрэхтээх историк К. Д. Потапов Чурапчыҥа үс сыллаарыта аһыллыбыт педтехникумҥа (кэлин училище буолта) директорынан ананан кэлбитэ. Кини үлэлэрбит биис сылларыгар ЧПУ материальнай базата тостуу туһсубута, физика, химия, география, биология кабинеттара тэриллибиттэрэ, учууталлар үлэҕэ кахтоох бигэ сомоҕо коллективтара үөскээбитэ, интэр-үөрэтэр үлэ туһсубута. Холобур, Н. О. Винокуров биология кабинетын, араас көтөр-сүүрэр чучуулаларын оногон, ыраас үс аркиниэгэр бэйэтэ уһаан ыскаан оногорбута, таастаабыта. Ону биһиги, студеннар, олус кэрэтик көрөрбүт, чуумпуран үөрэнэрбит. Оттон директор уруогар сахсырҕа да кэтэро иһиллэр чуумпута буолара.

Москваҕа үс сыл «Заводстройга» партия истиэнэтин куруһуогун үөрэтэн хайдах сурук ылбыт киһини аны оройуоннаабы партийнай активна пропагандисталлар, оройуон киниин партийнай тэриллэтин секретарынан талан үлэлэтэллэр (оччотооҕута коммунист аҕыйах этэ). Оку таһыннан РСФСР Наркомпроһа Чурапчы, Таатта, Уус-Алдан учууталларын аттестациялыыр комиссия председателинэн аныыр. Онно барытыгар күүн-түүнүн билбэккэ үлэлиирэ.

Г. ЕФИМОВ,
сэрии уонна педагогическай үлэ ветерана

(Бүтүүтэ бэчээттэниэ).

БИҺИЭХЭ ЭПИЭТТИИЛЭР

Таһыат бу дьыл ыам ыйын 13 күнүнээҕи нүөмэригэр Хайахсыттан биһиги общественнай поспут чилиэнэ Константин Терентьевич Аржаков **«Усулуобуйа суох»** диэн төбөлөөх критическэй сурута бечээттэммитэ. Онно оҕо сэдэ уонна оскуола интерната биир дьиэҕэ үлэлиилэрэ, онон олус кыараҕас усулуобуйалаахтара критикаламмыта. Ити сурук дьаһал ылыыга ыытыллыбыта Онуоха райсовет исполкомун председателин солбуйааччы, Ньылаанныыр комиссия председателэ таб. С. Д. НОГОВИЦЫН редакциялаҕа маннык эпиэтти киллэрдэ:

«Ыстатыйаҕа ыйыллар чахчылар толору кырдьыктаахтар. Хайахсыттааҕы дьаһыла-сад үлэлиир дьиэтэ олус кыараҕас, онон программаны **толору ыытарга сөптөөх усулуобуйа суох.** Ол иһин интернат оболорун **төбө кыалларынан сыҕайан, миэстэ таһаарыны сатаабыттара кырдьыктаах. Интернат иитиллэччилэрэ, мунур уһуктарыгар тиийэн, оскуола буфетыгар аһыырга күһэллибиттэрэ. Райсовет икки депутатын ыытта көрсүһүүгэ ылыбардааччылар** ороһуон Советын депутатыгар Гаврил Иннокентьевич Адамовка дьаһыла-садка анаан саҥа дьиэни туттарыыны сорудах быыытынан туруорсубуттара. Былыбардааччылар ити этиилэрэ ылыныллыыта. Ол иһин ороһуон Советын депутата ити боппуруоһу олоххо киллэриигэ баланча үлэлэстэ. Кини туруорсуутунан совхозтан сорох көрдөрүүлэри хомуйан, Якутскайга «Агропромпроект» институтугар ыытыллыбыт киллэртэрэн 50 миэстэлээх дьаһыла-сад ыраатыгар оҥоһуллуо сылдьар. Кэлэр сылтан совхоз күүһүнэн ити объект массыынанан тутуута саҕаланыаҕа».

Москваҕа үс сыл «Заводстройга» партия истиэнэтин куруһуогун үөрэтэн хайдах сурук ылбыт киһини аны ороһуоннаабы партийнай активна пропагандисталлар, ороһуон киниин партийнай тэриллэтин секретарынан талан үлэлэтэллэр (оччотооҕута коммунист аҕыйах этэ). Оку таһыннан РСФСР Наркомпроһа Чурапчы, Таатта, Уус-Алдан учууталларын аттестациялыыр комиссия председателинэн аныыр. Онно барытыгар күүн-түүнүн билбэккэ үлэлиирэ.

Хотуурдар тыаһыахтарын иннинэ

БАРЫЛЛААН КӨРҮҮНЭН

Сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин дьоһуннаах хампааньята суһу тиийэн иллэ. Быйыл үчүгэй ардахтар түһүтэлээн аастылар. Итиг от үүнүүтүгэр улахан көмөлөөх саарбаҕа суох. Алаастары, атын да оттуур ходуһаларбытын кэрийэн көрүүлээтибит. Сир кырса күөх, от тордо олус хойуу. Онон сүөһүгэ дороххой аһылык үүнүүтүгэр сөптөөх усулуобуйа баар курдук. Ол эрээри хордоҕой сирдэри хойуу сибэккин намталлары абаатыы тайаҕа саба үүммүттэрэ, аһыыга ыамата үнсэ улаханнык дьиксинээрэр. Итиг,— былыргылар аатырыллаллыбыттан, кырыс тардыытын сибиитэ, ол түбэлтэтигэр эйилгиттэн дьа от хамсыы-хамсыы тахсыахтаах диэн билгэлиллэрэ.

Ааспыт сылга «Чуранчы» совхоз Сылгыннааҥы отделениета, Аммаҕа, Кэбэйигэ соҕотуопкалаабыппытын киллэрэн туран, 1200 тонна оттоох этэ. Онон былааммытын олох ыраатыынан тутуспатахпыт. Быйылгы соруҕах—2250 тонна от, ол иннитэн 80 тоннната күөх үүнүү, онуо таһынан 900 тонна силэйи балэмнаахтаах, турисс ыһыылаахпыт, онтон 64 тонна үүнүүнү ыларга суоттанабыт. Соруктарбыт улаханнар. Дойдуга от үүнэҥинэ миэстэбититтэн хамсаабатахпытына, күөх сайын биэрэр быйаҥыттан балачча сомуспахтаан хаалыах этибит.

Билигин, барыллаан көрүүнэн, 8 звено тэриллиэх курдук. Бэрэ бригээдэтигэр бинир механизированнай агардаах, Улахан Күөлгэ коло-илии, Уйун Күөлгэ Михаил Михайлович Макаров салайаччылаах механизированнай агардаах, женсиэнэрдартан саставтаах илии, Мырыла Амматыгар иккки коло-илии уонна Бэрэттэн, Улахан Күөлтэн арендаҕа сир ылбыт орто оскуола коллективын итиэннэ сылгыһыттар күүстэриэн коло-илии звеноларын тэрийэлиигэ диэн буолла.

Арендаҕат бэдэрээттэһэн оттоохуну тэрийиигэ быыбардыбыт диэн биллиннэххэ наада. Бу биһиги үлэбитигэр саҥа буолан, билбэппит-көрбөппүт да үгүс. Онон дуогабардары оҥостоо иликпит, бинир эмэ баарын да иһин, бэлэх кэмнээх. Оттон хастыы да сылга сири уоҥна туттуллар техниканы арендалаһыны саҕалыы да иликпит. Онон сир барыта хаһаайыннаах буолуохтаах диэн этии тылта эрэ сылдьар, дьиҥнээх дьыалатыгар олохсо кыайан киллэрбэтибит. Бу ый 27 күнүгэр окко киирии боппуруоһун чуолкайдык быһаарыыга мунньах болдьоон турабыт. Окко аренда дуогабарын быһаарсар бааҕалаахпыт.

Звеноҕар саставтара бастайаннай буолуутун ситиэ иликпит, ол иһин сыл ахсын саҥалыы кэриэтэ сүүмэрдиирэ күһэллибит. Быйыл эмиэ, барыллаан да буоллар, аммалартан уратыларга, оттуур звеноларга саставтарын бигэргэппит курдукпут. Ол эрээри кыра уларыйыы- тэлэрийии тахсара чахчы. Техника ортуҥэ олус дьаданыбыт, охсор да, мунньар да тиийбэт. Хаһаайыстыбаннай ахсаанҥа киирэммит үп нэмчи, онон саҥаны атыылаһар ыахпыт суох. От хомуурдар 10 МТЗ, 4 ДТ, иккки Т-16 маарканнаах трактордары туһанарга быыбардыыбыт. Ол гынан баран итиэ̀р биллэрин атын үлэҕэ сылдьаллар. Корунэр, оҥостор биириэмэни кыайан биэрэр ыахпыт суох курдук. Урукку сылларга эмиэ итинник балаһыанньалаабыт, быйыл ол хатыланар курдаллаах.

Механизатордар окко киирии сыл ахсын тардылларын, үгүс айдаан, сүпсүгүрүү кэнниттэн үлэҕэ киирбит аатын ылбыттарын да иһин, алдьаныы-кэбэнии үгүстүк тахсарын туһунан мунньахтарга даҕаны, салалтаҕа даҕаны бэрт эйбэхтик уонна саамай сөптөөхтүк туруорсаллар. Онон оттоохуҥҥа үлэлиэхтээх техниканы, хайдах эрэ сүбэтэн буолан, корунэр-истиэр, оҥостор курдук кыаҕы биэрэрбит олус наадалаах. Итиг боппуруоһу совхоз салалтата үөрэтэн көрөрүгэр этэбит.

Сиэлэһи бэлэмнэир звенону быйыл эмиэ саҥалыы кэриэтэ тэрийдибит. Киналэри кытары 900 тоннаҕа дуогабардастыбыт. Аны аренданы олоххо киллэрийэн сибээстэн биирдиилээн отчуттарбытын, кэтахтэрбитин хайдах быыылаахтык сирдэн-уоттаан оттоторбут биллибэт. Быйыл оттоохуҥҥа саҥа технологиины киллэрбэтибит, саҥа, бастыҥ опыыт даҕаны диэн суох. Араҥ М. М. Макаров салайар механизированнай агардаах звенотун рулоннаан престэһиигэ киллэрэн боруобалыыр бааҕалаахпыт, онтуҥбыт төһө табыллар.

Оттоохуҥҥа звенолары таһынан моой отчуттарга, шефтээхтэр көмөлөрүгэр, нэйилиэн тэриллэриэн үлэйиттэриэн субуотуньуктарыгар, бастайаннай үлэлээхтэр бириэмэлэриэн аттарыгар оттуулларыгар эрэнэ сыыыбыт.

Быйыл барыллаан көрүүнэн, дойдуга 1500—2000 тонна дороххой аһылыгы соҕотуопкалыыра былаанныыбыт.

П. МАКАРОВ,
хонуу бригээдиэрэ.

Рабочай лидер

Коми АССР. Бүтүн Союзтаабыт XIX партийнай конференция делегата рамыктар бригээдиирдэрэ А. М. Мишарин маннык сүүрбэ сыл үлэлээтэ. Кини табаарыстарыгар үлэҕэ дьоһуннаах сыһыанынан, үтүөнү бааҕарарынан, уустуктартан иҥнэн-толо турбатынан ытыктанар. Соторутааҕыттан ыла заводка үлэ коллективын салайар. Мишарин маны арбаэччилэр тыҥааһыннаах үлэлэриэн тус бэйиэлэриэн олохторо туһугар ыытары ессо да быһаччы сибээстии илистэриэн үчүгэйдик өйдүүр. Онон үтүө дьыаланы агитациялаһыыны бэйэни салайыныы рабочай органа турунарыгар ыһанар.

Совет уонна кини салайааччыта олорор дьиэлэри тутууга убулээһини эйгэрдилэр. Ол туһугар Анатолий Михайлович министргэ үс тогул сырытта. Совет көҕүлэһиннэн олох-дьаһах комплекса тэриллиэ. Быйыл спортивнай-чэбдигирдэр комплексы тутуу саҕаланыа, 70 квартиралаах олорор дьиэ үлэҕэ киллэриллиэ.

Снимокка: А. М. Мишарин (ортоку) уонна кини бригээдэтин чилиэннэрэ.

В. Матыцин фотота, ССТА фотохрониката.

□

САСКЫ ЫҺЫЫ ҮЛЭЛЭРЭ ТОҐО ХОЙУТААТЫЛАР

Ас-уол программатын толоруу баһыыбаттан туруктаах үүнүүнү ылыыттан улахан тутулуктаах. Быйыл ороҥуон совхозтара сааскы ыһыыны үөһэттэн хаамаандата суох бэйэлэрин кыахтарын көрүүнэн, аҕыйнан-суоттаан ыыттылар. Туорахтаах культураны 2759 гектарга, сүөһү аһылыга буолар культуралары 3121 гектарга, төрдүгэр астаахтары 112 гектарга ыһарга, 111 гектарга хортуопуйу олордорго бэйэлэрэ быһаарыммыттара.

Быйыл сааскы өртүгэр бааһынадар кыра сиктээх уонна дьыл ардахтаах буолан ыһыы хойутаан саҕаламмыта. Бэс ыйын 14 күнүнээҕи турунан туорахтаах культураны ыһыы былаана толорулунна, оттон сүөһү аһылыга буолар культуралары ыһыы 2390 гектарга тиэрдилиннэ. Хаалбыт 711 гектар иккис болдьоххо ыһыллыахтаах. Төрдүгэр астаахтары ыһыы 43 бырыһыан эрэ толорулунна. Хаппыыстаны олордууну «Мыҥдаҕаайы» совхоз түмүктээта.

Ыһыы үлэлэригэр эрдэттэн бэлэмнээх уонна тэрээһиннээх «Мыҥдаҕаайы» совхоз ороҥуонга бинир бастакынан ыһыы үлэлэрин саҕалаабыта уонна нэдиэлэ иһинэн түмүктээбитэ атыттарга холобур буолуон сөп. Ордук тэрээһинэ суохтук, бытааннык «Чуранчы» уонна «Мугудай» совхозтар үлэлээтилэр. Кинилэргэ ыһыы саҕаланыар диэри ыһыыга туттуллар массыыналарын, тракторларын өрөмүөнниэхтэн бүтэриллибэтэҕэ, звенолары аттаран туруоруу чуолкайдамматаҕа. Быйата, барыта саба быраҕан, буолар күнүгэр сүпсүгүрэн ыытыллыыбыта. Түмүгэр, саамай эрдэ ыһыллыахтаах культуралар, холобур, төрдүгэр астаахтар, бүтэнык ыһыллыыллар. Оттон Эрилик Эристин аатынан, Карл Маркс аатынан совхозтарга бинир да гектарга ыһыллыыбата. Итиг—бинирэ.

Иккиһиннэн, ыһыллар бааһыналары аттарыы, кэтээн көрүү бириэмэтигэр ыытыллыбат буолан, агрегаттар сиистээх бааһыналарга киирэн таах олордулар. Ол аайы салайаччылар, туһаннаах специалистар буруйу бааһынаҕа туһаналлаах быйыл да туоратыллыбата.

Хортуопуйу олордуу Субуруускай аатынан совхозка, төһө эмэ звеньевой И. И. Харламьев көҕүлээһининэн эрдэ саҕаламмытын үрдүнэн, совхоз, отделение да ортуттан техниканан, дьонунан сөптөөх көмө бириэмэтигэр оҥоһуллубакка хойутаата. Совхоз агронома быһаччы дьаһайбатаҕыттан былаанламмыт 20 гектарга ситэ олордуллубата. Хаппыыста олордуутун ньидьилилэр кэм да хойутаан, бэс ыйын 15 күнүттэн, саҕалаатылар. Манна хаппыыстаны олордууга олус эпиэтиилэ суох сыһыаннастылар.

Кураан ороҥуоммутугар сири сыныаттахха, сыыс оту утары охсустахха, сиги хаһаанар буоллахха эрэ үрдүк үүнүүнү ылыахха сөбүн ученайдар куруук этэллэр. Бу субэни, мин саныахпар, Г. Д. Николаев эрэ кытаанахтык тутуһар. Кини бу күннэргэ эйиэл ыһар 200 гектар бааһынатын хайыы-үйэ тангастаан ыраас паарга кубулутта. Сайын устата, сыыс от тахсыытыттан көрөн, хаста даҕаны ылаабын үлэлэрин ыытыаҕа. Маннык сиргэ сиик даҕаны эйбэхтик иигэр. Түмүгэр, гектартан ортотунан 20-лии центнер көмүс туораҕы хомуйарын ким даҕаны саарбахтаабат. Оттон атыттар төбө маннык үлэлээбэтэрий, ким оҥу хаарчахтыырый? Эпиэтэ биир—суолта уруллубат, тэрийэр үлэ ыллыбат. Ол курдук, биис атын совхозтар бааһынаны паардаһыны саҕалаабакка да олороллор.

Д. ЛАЗАРЕВ,
ОАПХ былаабынай агрономун э. т.

КИЊИ БАРЫТА ОТТУОХТААХ

Сүөһү аһылыгын тугунан да солбуллубат көрүүнүн айылҕаҕа үүммүт от буолар.

Быйыл нуһаҕана суох дьыл кэлбитэ биллиннэ: сорох үрэхтэрбит уутуйдулар, ардах даҕаны собугэр түһэр. Оттон аһыҥа наадыйданнан хойутаан биллиннэ. Оту үс хонуктаах бинир эбит буоллахтарына, аһыҥаттан куотуон сөп этэ. Ол да буоллар, чинчийэн көрөн баран, аһыҥа үөскээбит алаастарын от ыйын бастакы күннэриэгэр диэри амнаах баара.

Биһиги, ыллгас сайыннаах дьон, сайыҥны саамай быыдьаһыктаах үлэ бинир күнүн, чаһын таах сүгэрбэккэ, толору туһанан үлэлээтэхпитинэ эрэ эйбэх оту оттуохпутун сөп. Дэлэҕэ даҕаны сайыҥны бинир күн дьылы аҕатар диэн этиахтэрэ дуо?

Маҥан сибээстээн ким туох ыыахтаҕынан, төһө дьоҕурдаах-кыр дьаҕаһыттан эдэриэгэр тиийэ бары оттоохуҥҥа тахсара чахчы. Техника ортуҥэ олус дьаданыбыт, охсор да, мунньар да тиийбэт. Хаһаайыстыбаннай ахсаанҥа киирэммит үп нэмчи, онон саҥаны атыылаһар ыахпыт суох. От хомуурдар 10 МТЗ, 4 ДТ, иккки Т-16 маарканнаах тракторлары туһанарга былаанныыбыт. Ол гынан баран итиэ̀р биллэрин атын үлэҕэ сылдьаллар. Корунэр, оҥостор биириэмэни кыайан биэрэр ыахпыт суох курдук. Урукку сылларга эмиэ итинник балаһыанньалаабыт, быйыл ол хатыланар курдаллаах.

Механизатордар окко киирии сыл ахсын тардылларын, үгүс айдаан, сүпсүгүрүү кэнниттэн үлэҕэ киирбит аатын ылбыттарын да иһин, алдьаныы-кэбэнии үгүстүк тахсарын туһунан мунньахтарга даҕаны, салалтаҕа даҕаны бэрт эйбэхтик уонна саамай сөптөөхтүк туруорсаллар. Онон оттоохуҥҥа үлэлиэхтээх техниканы, хайдах эрэ сүбэтэн буолан, корунэр-истиэр, оҥостор курдук кыаҕы биэрэрбит олус наадалаах. Итиг боппуруоһу совхоз салалтата үөрэтэн көрөрүгэр этэбит.

Сиэлэһи бэлэмнэир звенону быйыл эмиэ саҥалыы кэриэтэ тэрийдибит. Киналэри кытары 900 тоннаҕа дуогабардастыбыт. Аны аренданы олоххо киллэрийэн сибээстэн биирдиилээн отчуттарбытын, кэтахтэрбитин хайдах быыылаахтык сирдэн-уоттаан оттоторбут биллибэт. Быйыл оттоохуҥҥа саҥа технологиины киллэрбэтибит, саҥа, бастыҥ опыыт даҕаны диэн суох. Араҥ М. М. Макаров салайар механизированнай агардаах звенотун рулоннаан престэһиигэ киллэрэн боруобалыыр бааҕалаахпыт, онтуҥбыт төһө табыллар.

Оттоохуҥҥа звенолары таһынан моой отчуттарга, шефтээхтэр көмөлөрүгэр, нэйилиэн тэриллэриэн үлэйиттэриэн субуотуньуктарыгар, бастайаннай үлэлээхтэр бириэмэлэриэн аттарыгар оттуулларыгар эрэнэ сыыыбыт.

Быйыл барыллаан көрүүнэн, дойдуга 1500—2000 тонна дороххой аһылыгы соҕотуопкалыыра былаанныыбыт.

П. МАКАРОВ,
хонуу бригээдиэрэ.

ТАҺЫЫ, СОЙУТУУ КЫАЛЛЫБАТ

Нэйилиэнньэни үрүҥ аһылыгынан хаарчыйыы бүгүн биһиги ороҥуоммутугар бинир сытыытык турар боппуруоһунан буолар. Ороҥуон киниигэр да, нэйилиэктэргэ да сылдьан үлэйиттэри кытта кэпсэттэххэ, кинилэр үрүҥ аһыҥан хаарчыллыы боппуруостарын куруук бинир бастакынан тутан туруорсаллар.

Соторутааҕыта бу боппуруоска ОАПХ ороҥуон киниигэҕи тэриллэлэрин түмэр маҥнайгы сүһүөх партийнай тэриллэ бюротун көҥө сылдьар мунньаҕар эт-үүт комбинатын тэрийэр үлэҕэ сөбэдиссайа Е. Р. Попова отчуота истиллиэ.

Кэлин 2-3 сылга нэйилиэнньэни үрүҥ аһыынан хаарчыйыыга, чуолаан, үрүҥ ас ассортимениэ ылбэтиигэ, кыра сөҕүс да буоллар, хамсаһын таһаарылыыта. Ол эрээри эт-үүт комбинатыгар уонна Хоптоготоҕу арыы заводугар эрэ. Бу тэриллэлэргэ үрүҥ ас 9 көрүүнэрэ аасталлар. Балаһыанньаны оссо туһсарар сылдьан эт-үүт комбинатын иһиэн кооператив тэриллэрэ былаанналар. Нерюнгриттан үүтү пакеттаан таһаарар уустук оборудованиены булан аҕалбыттара балачча өр буолла да, тангыллыыта бүтэ илик. Бу үлэни хайа кыалларынан түргэтэтэр наада.

Билигин үүт бородуукталар хаачыстыбалара мөлтөх. Маныаха, эт-үүт комбинатын уонна арыы заводун үлэйиттэриэ үлэлэригэр көтүмэх сыныаннарын таһынан, бинир сүрүн биречиниэнэ совхозтар үүтү сойуппакка ыыталлараллэрэ буолла. Ол түмүгэр үүт ньорматтан таһынан аһынара үгүс. Оттон эт-үүт комбинатын салалтата, совхозтарга чэпчэтиини оҥоробун диэн аатаан, итинник үүтү тута олорор. Ол да иһин буоллаҕа буолуо, совхозтар салалталара, специалистар үүтү сойутарга ыһамматтар. Хотобур, Субуруускай аатынан совхоз Хатылытааҕа отделениетыгар үүс сайыктарга иһиннэ муус уулларан үүтү онно сойуппута буоллалар. Бу олус түбүктээх күүс-комо буоларбыт наада. От балайда үүнэн эрэринэн, аан бастаан ходуһаны таах хаалларбат сорук туруохтаах. Дьа ол иһин техника үлэтигэр илии хотуурдарын дьүөрэлээн сыныардахха оту хото соҕотуопкалыыра бары ыыахтар баар буоллулар.

Ол эрээри Болтоно сорох көҥө ньуурдаах ходуһаларын тиэрэ ууран кара буоруоннан көрдөрөн баран туту да ыспатылар. Итиг кэриэтэ Нуучча Үрэҕин курдук талахтаах сирдэри оҥорбут буоллар быдан ордук буолуо этэ. Аны Лаҥкылы диэн сайылык бинир алааһыттан өҥ дьыл 80-ча кэбиһиллээх от ааллара. Ол билигин сайылык буолан бинир да от турбат буолла. Кыыл Баҥа диэн сайылык ходуһата оҥоһуллан баран, туһаҕа тахса илик. Онон оту эйбэхтик оттуур сыалтан манна сайылаан баран Лаҥкылыны охсон ылыах баара. Ол кэриэтин Лаҥкылыга күһүн отордоохуну тэрийиэххэ. Иннитин сири оҥоруулуу бары өртүнэн үөрэтэн көрөн баран саҕалыах баара.

Быйыл от балачча үүнэн эрэринэн уонна аһыҥа алаастарга турбутуттан, эмиэ-эйиэ дэспэкиэ эрэ, нэйилиэнньэни барытын туруоран, илии хотуурунан алаастары ерүҥнэй охсуоххайыс. Уопсайынан эттахха, быйылгыттан моой отчуттарга салалта улахан болҕомтону ууруон наада. Кинилэри таба аттаран уонна кодьүүстээхтик туһаннахха, эйбэх оту оттууру аанан үчүгэй хаачыстыбалаах оту соҕотуопкалаан олгом үүтү, эмис эти эйбэтиахпит.

К. МИРОНОВ.
Болтоно.

СЭРГЭХ, ДЬОҺУН БЫРААҺЫННЬЫК

Оройуоннааҕы спартакиадаттан репортаж

ЫҺЫАХХА МАЙГЫННЫЫР ТҮГЭННЭР

Ыһыах диэн бастатан туран көрөөччү, дьон-сэргэ быраһынныыта буолуохтаабын, биһиги бачааҥка диэри үгүс көрүүнэрдээх, ардыгар, буоларбуолбат күрэхтэһиилэриэн, үйүн үйүктээх эҕэрдэлэриэн, дакылааттарыттан ыһыах дьиҥнээх үгэстэриттан тэйбиппит ыраахтыгын «Үрүҥ уолан» конкурс көрдөрөн таһаарда. Ону таһыттан соҕуруу дойдуттан ыраасаабыссалар конкуреттарын үгүстүү курдук кинрбит «үрүҥ уоланнар» күрэхтэһиилэрэ обуҥэлэрбит дьиҥнээх национальнай күрэс былдьаһыыларыгар соһуччу майгынналаа. (Манна тэрийээччилэр булугас ойдөрүн бэлэтэннэр эмиэ наада).

Дьон көрэхсэбилин ылбыт бу конкурс туһунан сиҥнэлин кэлсиэҕэ бадараллар. Уолаттар Чурапчыттан С. Алексеев, Арыылаахтан Г. Барашков, Одьулуунтан А. Колесов, Мугудайтан В. Николаев, Мыҥдаҕаайыттан М. Яковлев, Хатылыттан С. Дорогунов, Кытаанахтан Н. Попов, Болтоноттон П. Оконешников, Хаҥахсыттан М. Петров кырдьык даҕаны эр бөртэрэ буоланнар саҥа дьыалаҕа толлубакка киирдэхтэрэ.

Бастакы түһүмэх. Уоланнар дал мэндэтэн хаҥахтара кыраҕыттан, илиилэрин эрчимин көрдөрүлэр. Киниилэр хонуугаа кэккэлэччи уурулуубут өҥнөөх кегиллэри ытыалыыллар. Биэрдиҥ кегиль туспа очколаах, Холобур, арааҕас өҥнөөх 10 очко, маһыл—9 очко уо. д. а. Арыылаах булчут уола Григорий Барашков 28 очкону хомуйан барыларын ырааҕынан быраҕар.

Иккис түһүмэх. Хапсаҕай. Уолаттар бары даҕаны тэҥ баайыылаахтара биллиннэ. Арай, Арыылаах уонна Чурапчы бөҕөстөрө уларыйаҥаччылаах ыытан арыый киппэ көрүҥнэахтэр. Ол эрээри көрүҥ үгүһү быһаарбат. Хатылы уолана Барашковы бүдүрүтэн дьонуҥ сэргэтин сүргэтин көтөөр. Түмүгэр, бастакы миэстэни С. Алексеев, иккиһи — С. Дорогунов, үсүһү — Г. Барашков ылаллар.

Үһүс түһүмэх. Кыыс эккирэтии. Кыыс көнөрү ыыс буолбатах. Оҕолорго республика призера, оройуон чулуу быһыйа Даша Васильева. Уоланнар эрбии биитинии тэҥнэ түһэллэр. Ол эрээри Одьулуун быһыйа А. Колесов үйүлү ойон тахсан 300 метр холобурдаах сирэ сүүрэн иһэр кыыһы тэлэҥэрэр диэнтэтиттэн харбыыр.

Төрдүс, бөҕөс түһүмэхтэргэ уоланнар быһыыныттаһааны, таҥаһы-сымаҕы кэрдөрдүлэр, дьахтары хоһуйдулар. Күрэхтэһии бу көрүҥэ туспа интэриэһи тарта. Уолаттар туоҕалларыгар туох баар айар дьоҕурдарын, куоластарын күндүтүн барыттан киллэрдилэр. Сорохтор ыырыттары кэрэ сэбэрэлэрин кыраасканан буортулаабат тарыгар ыгырдылар, сорохтор Матаҕаркаан Маарыйа маанымсытын сирдилэр, сорохтор гитара ыланнар аныгылыы ыллаан биэрдилэр.

Жюри (председатель В. Д. Пинигина) «Үрүҥ уолан» конкурс түмүгүн маннык быһаарда. Оройуон бастакы «Үрүҥ уоланын» аатын «Чурапчы» совхоз булчута Григорий Барашков ылар. Киниэхэ Чурапчы уран тарбахтаахтара мыҥдырдаан оҥорбут саха бухатыырын көстүүмүн комплега кэтэрдиллэр. Бу көстүүм Григорий хаартыскатын кытта Чурапчы музейыгар туруоруллуо. Ону таһыттан кыайыылаахха үрүҥ көмүһүнэн оҥоһуллубут сахалыы кур, Карл Маркс аатынан совхозтан убаһа туттарыыннылар.

Конкурс спортивнай этаптарыгар ситиһиилээхтик ыытыбыт Степан Алексеевка «Сарын баатыр», чулуу тангастаахсаптаах Семен Дорогуновка «Нарын баатыр», сытыы, баай ыллаах-өстөх И. Поповка «Сэҥээн баатыр» аттар иҥэриллиннилэр.

СПАРТАКИАДА ЧАҺЫЛХАЙ ТҮГЭННЭРЭ

Сайыныы спартакиада саамай сылааны көрсүбүт дьоҥнорунан тэрийээччилэр уонна судьуйалар буолуохтара. Күрахтэһии олус эйбэх араас көрүҥнэрдээх, 500-чэкэ ыытааччылаах буолла. Кэлин тиһэҕэр программа икки күнүгэ кыскартыллыбыт батта. Бары диктордар уонна комментатордар күөмэйдэрэ баранна.

Спартакиадаҕа спортсменнар сүрүннээн үс саастаах бөлөхүнэн (18—25, 26—35, 36—40.тан үөһэ) арахсан күрэхтэстилэр. Сорох көрүҥнэргэ күрэхтэһии кырдьык даҕаны доруобуйа, спорт быраһынныыгар кубулуйда. Ол—волейболга 13 сеткаҕа тэҥнэн соннуулларыгар, маассабай эстафетаҕа, гиряҕа.

Спортсменнар техническэй көрдөрүүлэрин, ылбыт миэстэлэрин аатыы барбакка спартакиада чаҺылхай түгэннэригэр тохтуохпун баҕарабын.

Республика урукку биллиилээх спортсмена, спорт ветерана В. Ф. Песельскай национальнай ыстаныыларга уопсай суммаҕа 165,57 очкону хомуйан дьону сохтороон сохторде, бэл эдэр саастаах спортсменнары аҥа түһүтахтэта. Үйүн дистанцияларга сүүрүүнү Гаврил Нохтунскай көҥүлэтта. Гиряны аныыгы комсомол райкомун аппаратын үс представителэ И. Андросов, М. Макаров, П. Макаров тэҥнэн кыттан куһаҕана суох көрдөрүүлэри ситиспиттэрэ спорду пропагандалааһыҥа кырата суох суолталаах буолуоҕа. Бу көрүҥнэ спортивнай энтузиаст, Бахсы сельсоветын исполкомун председателэ Н. Н. Решетников баһылыктаах «Мугудай» совхоз тэрийиитэрэ барыларын ырааҕынан бырахтылар. Спринтерскай дистанцияҕа оскуола оҕото Даша Васильева уллахан дьон ортотугар тэҥнэҕэйин булбатаҕа эмиэ үөрүүлээх. Куобахха Мэҥэ-Хаҥаластан сылдьар ыалдьыт Владимир Розков Чурапчы рекордун алдьаппыта дьон өйүгэр хатанан хаалла.

Биир сыллаах комплексный спартакиада түмүктэнэ. Эрилик Эристиин аатынан совхоз хамаандата комплексный спартакиада уонна сайыгны спартакиада кубоктарын иҥдьэ барда. Иккис миэстэни оройуон кинини, үсүһү Карл Маркс аатынан совхоз хамаандалара ылылар.

Уопсайынан, оройуоннаҕы спартакиада дьоҥсэргэни сэргэхситэр дьоһун быраһынныыгынан буолла.

Б. ПАВЛОВ.

Сиэмкэлэр: «Үрүҥ уолан» Григорий Барашков.

✦ Одьулуун ипподромуттан ✦

БИИР САҤА РЕКОРД

Быйылгы спартакиадаҕа оройуон биэс совхозуттан 38 сүүрүк илиилэлин түһүстүлэр. Карл Маркс аатынан совхозтан ат киирбэтэ. Кубок ким хамаандаттан 7 ат зачета ылылыыта, кыайыылаахтар 800 уонна 1200 метртэ иккиэн, 1600 уонна 3200 метрэ биирдии сүүрүк көрдөрүүлэрин сууматынан быһаарылыннылар. Аны дистанцияларынан сүүрүгү киллэрбэтэх совхозтарга ыстараап.тыыр очколар туттулуннулар.

Ипподром сүүрэр суолун катыгынан дахсилээбиттэр, уу чаалыйан тахсар миэстэлэригэр буоруйутан томтотон биэрбиттэр. Одьулуун ветеранарын ыйаммыылаах илиилэрэ ипподром күрүөтүн абырахтааһынна, саҥардыыга, трибуналаа кыраасканаабыыга, көрөөччүлэр тоҕуоруһар сирдэригэр, аттар сиргэнэн туоруохтарын сөптөөх миэстэлэригэр хаамнары тутуурга, сүүрүктэри баайар табыгастаах, бөҕөтөҕө аналлаах миэстэни оҥоруурга эмиэ кэстор. Быһата, оройуонна хаанна да суох үчүгэй оҥоһуулаах ипподром.

Көрөөччүлэри билэт.программаҕа бэрт эйбэх саҥа сүүрүктэр аатара киллэриллибитэ олус интэриэһиргэттэ. Кубогы кимнээх ылыахтаахтарыгар үгүс кэпсэтии, мөкүөр буолла, ол быһыыгар биирдии дистанцияларынан хаҥыык сүүрүктэр бастыахтарын сөбо эмиэ умнуурга хаалбата. Ат спордун сэҥээрэччилэр баһыйар өртүлэрэ «Чурапчы» совхоз кыайарыгар эрэллээхтэрэ, ол эрээри сорохтор мугудайдартан саллаллара. Иккиэн иста сылдьан урукку өртүгэр үчүгэйдик баайдарыынан, быһый атахтаах сүүрүктэрдэриэнэ аатырбыт «Мыҥдаҕаайы» совхозу тоҕо чугаһата саталбаттарын муодаргыы саныыгын.

Аттар сүүрэр суолта киирилэрэ тахсыыла р а бэрээдэктээхтик, түтулуга, күүтэриитэ суох барда. Биллэрэн-ыйытыныэрэн ыйын средоларга эмиэ эрэллээхтик улаатыллар. Быйыл тэриллэр комитет тэрээһини улэни кыайахото туппута көрөөччүлэри улаханнык астынарда.

Күрэхтэһиини, үтэс көрдүк, саамай кылгас—800 метргэ—сүүрдээччилэр саҕалаатылар. Бу дистанцияҕа үс түһүмэҕиэн 12 ат түһүөхтээбиттэн Эрилик Эристиин аатынан совхоз Күлчээнэтэ, Сахалыаната, Нөҥүргүнэ, куруубайдаан түспэккэлэр, «ыалдьаччыларын» улаханнык хомоттулар. Манна саамай үчүгэй түмүгү Долгун (Эрилик Эристиин) 55,2 сек. көрдөрөн ситиспитэ. Ат спордун сэҥээрэччилэр итии биримэнэ алдьатар кыахтаах сүүрүктэр түспэккэ хаалбыттарыттан ордук кыайдылар. Бу дистанцияны Уйгунча 57,2, Кентавр 58 сек. («мыҥдаҕаайылар») кэллилэр.

Иккиэн түһүмэҕиэн 1200 метрэ 7 ат сүүрдэ. Бастаан үс күлүмэх атахтаахтар илии-кэлии түсүһүүлэриэгэр «Чурапчы» совхоз атыыра Циркуль сүүрэр суолу баһылаан балачча атан эспит. Ол эрээри арааа бастыгыттан «Мугудай» совхоз Аркана ыыныыланан биэтэктээ тахсыыта Циркулу мастыы аайан ыаҥыыларынан тахсыбыта көрөөччүлэр ортолоругар улахан долгуйуну үөскэтэ. Кини бириэмэтэ—1 мүн. 24,7 сек., оттон Циркуль 1 мүн. 26 сек. кэллэ. Бу дистанцияҕа Эрилик Эристиин аатынан совхозтан сүүрүк киирбэтэ.

1600 метргэ бастакы сүүрүүтэ 4 ат түстэ. Манна «Мугудай» совхозтан уруккуттан биллэр дириҥ атахтаах Медальон, «Чурапчы» совхозтан ыраас хааннаах боруода бастакы көлүөнэтэ 4 саастаах Орохтоох диэн атыыр, эриликтэртэн туһсарыллыбыт боруода Кытыл киирбиттэрэ көрөөччүлэри улаханнык сэргэҕэлэтта. Мөкүөннэччилэр ортолоругар улахан эмоуиональнай таҕыста. Кытыл сүүрэр суолу бастакыттан баһылаата-коҥулаата, ол эрээри Орохтоох хаалсыбанна эрийдэ. Биэтэккэ 1 мүн. 57,8 сек. көрдөрөн Кытыл урут тахсар, киниттэн 0,4 сек. хаалан Орохтоох иккис, 1 мүн. 58,4 сек. бириэмэлээх Медальон үһүс кэлэллэр. Бу дистанцияҕа иккис сүүрүүтэ «Мугудай» совхоз Дьүкээбилэ 1 мүн. 58 сек. көрдөрөн иккис үчүгэй түмүктэнэ.

Буденновскай боруода бастакы көлүөнэтэ хаанналаах «Мыҥдаҕаайы» совхозтан Аргыс, субуруускайдартан ыраас хаанналаах боруода Тойук, Эрилик Эристиин аатынан совхозтан эмиэ ыраас хаанналаах боруода Дьиэрэҥкэй 2400 метргэ бараллар, Манна, Аргыстан уратылара, соччо биллибэтэх-көстүбэтэх сүүрүктэр. Түһүохтэриттэн Дьиэрэҥкэй иннинилиир, оттон Аргыс кутурук уорсар. Дистанцияны 3 мүн. 5,2 сек. түмүктээн Дьиэрэҥкэй биэтэккэ урут тахсар, иккиһи 3 мүн. 14 сек. кэлбит Аргыс ылар. Бу дистанцияҕа быйыл саҥа атыыһыллыбыт ыраас хаанналаах боруодалар «Мугудай» совхозтан Айхал, «Чурапчы» совхозтан Гайдук сүүрүүлэрэ дьон болҕототун тардыан тарта. Киниилэр бу дистанцияҕа оройуон урукку рекордун иккиэн алдьаттылар. Айхал бириэмэтэ—2 мүн. 52,2 сек., оттон Гайдук 2 мүн. 56 сек. кэлла.

Бу сүүрүү кэнниттэн 1 эрэ сөкүүндэҥэн быысаһан кубогы «Мугудай» совхоз дуу, «Чурапчы» совхоз дуу ылара биллибэҕэ турбута. Ону тиһэх 3200 метргэ сүүрүү быһаарыахтааҕа. Оҥон үгүстэр «сүрэхтэрэ айахтарыгар тахсыбыт» буолуохтаах. Мугудайдартан Айдаан, чурапчылартан Радар, мыҥдаҕаайылартан Тыныырах сүүрэр суолга киирдилэр. Айдаан түһүмэрэ мунуйдаталаан ылар. Бары олус табыллан тэҥнэ түһүллэр. Мугудайдар эрэллэрэ сылдьа эптэр-эбэн сүүрэр суолу баһылыыр уонна иннин биэрбэккэ биэтэккэ урут тахсар. Кини дистанцияны 3 мүн. 50,9 сек. түмүктээтэ, оттон Радар 3 мүн. 54 сек. кэлэн иккиэн буоллла.

Уопсай түмүккэ, көрөргүт курдук, «Мугудай» совхоз сүүрүктэрэ 4,1 сек атаннар кубок хаһаайыныыннан буоллулар. Аны биһиги оройуоммут сүүрүктэрэ Лена илии эҥэриэнэрэ оройуоннар күрэхтэһиилэриэгэр Уус-Алданнаа бардылар.

С. АЛЕКСЕЕВ.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күнду көрсөммин, аҕабытын, эҥэбитин МАКАРОВ Антон Семеновичны 60 саһа туоларынан эҕэрдэлиибит. Туйгун доруобуйаны, үйүн дьоллоох олоҕу баҕарабыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Д. П. Коркин аатынан оҕо спортивнай оскуолата 1989—90 сс. уорэх дылыгар көҥүл түстүү, олунан ытык, сүүрүү отделениеларыгар дьарыктанныан баҕалаах 6-с кылаастан үөһэ үөрэнээччилэри бэс ыйын 26—27 күннэриэгэр 10 чаастан оскуола спортивнай салатыгар ыыталлар.

Киирэччилэр көрүнэриэн зачетнай нормативтэри, нуучча тылыгар уонна математикаҕа суруйуннан уолаттары тутталлар.

Оскуола администрацията.

Диринэгээри орто оскуоланан 1967 сыллаахха Романова Марта Андреевна аатыгар бэриллибит Б сериялаах 544347 №-дээх ситин-хотуу аттестата сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан аарылар.

Нэһилиэнньэни олохдьаһах өнөтүнэн хаачыйар комбинат администрацията, партийнай, профсоюзнай тэриллэрэ фотограф Захаров Петр Петровичка кини тапталыр оҕото

СТЕПА

эмиэнэ ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ ыгылланнарын тиэрдиллэр.

Редакторы солб. С. А. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор —21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

«САНА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж— 4157 экз.

№ ЗАКАЗА 74.

Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».